

Čtyři královny

A jeden princ Bajaja, který se dotyčným dámám kořil a byl lehce polichocen, když zjistil, že ho tyto šachové krasavice berou na vědomí. Ale ano, byly to (a dvě z nich určitě ještě jsou) dámy sličné a jiskrné. Vizme jejich podobizny, slyšme svědectví pamětníků.

Ostatně si myslím, že se mi začátek nepovedl. Měl bych přece mluvit o šachistkách a krásách šachu a nikoli o kráse šachistek. Jenže zkuste se dívat na fešnou ženu a nevnímat její půvab. Vzpomínám na šachový čtyřlístek nejvyšší kvality – na Růženu Suchou, Blaženu Janečkovou, Ninu Hruškovou, Květu Eretovou.

Ta první z nich: paní Růženka. S ní jsem se stýkával nejčastěji. Byla svá. Tedy svérázná a roztomilá Svéhlavička. Při prvním setkání mě obdařila líbezným úsměvem a chtěla znát mé křestní jméno. Řekl jsem, že tak a tak. Odvětila, že se jí Vítězslav nelíbí a že mi bude tykat a říkat Karle, ať se mi to líbí nebo nelíbí. Snad mě povýšila na Karla kvůli Opovi, v jehož společnosti jsem se tak často vyskytoval, nevím. Když jsem zapisoval Opočenského vzpomínky, přišla řeč i na paní Suchou, které prý šachista a novomanžel Suchý předplatil pravidelné kondice u proslulého mistra šachového umění a kouzlení.

Tak takoví jsou tihle mužští: místo abych se zajímal, jak se žákyně Růžena vyznala v zápletkách francouzské obrany, ptal jsem se Opa, jaká Růženka tehdy – před těmi dvaceti lety – byla. Jestli jako lusk nebo mírně zaoblená, jestli k nakousnutí nebo k zakousnutí? Mně se už totiž jevila jako žena poněkud korpulentní; podobnou fyziognomii charakterizoval národní satir Eduard Kohout slovem *kredenciózní*.

„Ale kdepak,“ povídá znalec šachových dam, „Růženka byla bezkonkurenční krasavice. Ve všech směrech. Jen ty koncovky hrála, jako když se pes pase, a nenechala se přesvědčit, že král je taky figura a že, když přijde mocnářův čas, musí vyrukovat do boje. Růženka má široký hrudní koš, ale křehké dívčí city.“ Tak pravil Opo a jistě věděl, co povídá.

Dějiny ženského šachu se dělí, jak známo, na dvě epochy. Na dobu zlatou, v níž panovala Češka Věra Menčíková, a dobu následnou, která byla už spíše bronzová, ne-li bramborová. Menčíková soutěžila především s mužskými protivníky (a mnohé z nich dokázala pokořit), kdežto v ženských turnajích si musela připadat jako Gulliver mezi trpaslíky. V letech 1927-1939 se zúčastnila sedmi turnajů, které měly rozhodnout o titulu světové šampiónky. Rozhodly, a to způsobem naprosto rozhodným, senzačním, ba zhola neuvěřitelným. Že Menčíková sedmkrát zvítězí, s tím se počítalo, ale že z celkového počtu 81 utkání dosáhne 78 bodů, to by si netroufl tipnout snad ani známý žertěř Vízek z velkopopovické Kozlovny. Památná čísla legendární mistryně světa od Londýna 1927 po Buenos Aires 1939: 78 vítězství, 4 remízy, 1 prohra. Místo tečky by se tu měly tyčit minimálně tři vykřičníky - !!!

Vrátíme-li se z nebeské báně na obyčejný český chodník, zjišťujeme, že první přebornicí doby obyčejné se stala Růžena Suchá, což se událo v roce 1938. A pak ovšem stojí za zostřenou pozornost, že tatáž růžolíci paní Suchá se objevila roku 1943 v listině účastníků pražského Velikonočního turnaje hned vedle Aljechina, Kerese, Pachmana, Opočenského a všech dalších bohů českého šachového Olympu.

O dvacet let později jsem se potkal v soutěži družstev s Růženčiným manželem. Na rozdíl od ní se velmi podobal svému příjmení: byl tichý a pokorný; a rovněž jeho hra byla spíše suchá než košatá. Paní Suchá tehdy nehrála, nýbrž posílala svému muži povzbuzující pohledy a vlažný čaj z termosky. Mně pak adresovala imperativní žádost: „Tak jak si myslím, Karle. Nehraj proti nám žádnou divočinu, manžel je po nemoci a doktor mu zakázal se rozčilovat...“

S žádnou divočinou jsem na pana Suchého nevyrukoval, ale i tak se stalo, že moje pozice byla šťavnatější než neduživá sušina pana Suchého. Toto vše zachmuřeně pozorovala paní Růžena a hlasitě mě

vyvolala: „Pojď sem, Karle, já ti dám trošku čaje na povzbuzení.“
Když jest mi tykáno, tykám taky, jaképak copak, že ano. Jdu tedy za hlasem té korpulentní přebornice a ptám se věčně: „Co můžu pro tebe udělat, Růženko?“

„Že se tak hloupě ptáš, redaktore,“ špitá Růža jako bombardon. „Dej to okamžitě za remízu. Copak nevíš, že je manžel po nemoci?“

„Ale to takhle nejde; to bych se musel napřed zeptat kapitána...“

„Nemusíš. Už jsem to s ním všechno projednala. S remízou samozřejmě souhlasí. A s půl bodem od tebe prý stejně ani nepočítal. Běž to podepsat a pak sem přijď. Dostaneš krapet čaje.“

Jenže já mám chuť na černou kávu. A chci jít o patro výš, kde se nachází pobryndaný výčep a ospalý číšník. „Nikam nepůjdeš,“ rozkazuje přebornice a pověřuje výšlapem do schodů svého chotě. Namítám, že to se snad nesluší; jsem přece o dost mladší než pan Suchý. „Jen se nestarej, Karle,“ káže paní Suchá, „manžel dlouho marodil, takže teď potřebuje trošku pohybu.“

Růžová dáma rozhoduje, oba pánové jsou pod pantoflem, neboť jak známo, maminka a pan režisér mají vždy pravdu. „Se mi zdá, Karle,“ povídá manželka pana Suchého, „že toho Karo-Canna hraješ na počest Karla Opočenského. Mě to Opo taky vnucoval, ale já ho neposlechla.“ I ptám se, jaké zahájení zvolila kupříkladu proti Aljechinovi.

„Na e4 jsem odpověděla francouzským e6. Teda to byla drzost, že jo. Jenže on položil hned ve druhém tahu dámu na e2, což mi připadalo ještě mnohem drzejší...“ Ta dvojnásobná drzost stojí za ukázkou. Nuže pokochejme se partií z roku 1943.

Aljechin – Suchá

**1.e4 e6 2.De2 Se7 3.g3 d5 4.Sg2 Jf6 5.d3 Jc6 6.e5 Jd7 7.Jf3 0-0
8.0-0 f6 9.d4 fxe5 10.dxe5 Vf7 11.b3 Jf8 11.Sb2 Jg6 13.Jbd2 Df8
14.c4 dxc4 15.Jxc4 Sd7 16.h4 Vd8 17.Jg5 Sxg5 18.hxg5 Dc5**

**19.Vac1 De7 20.f4 Jf8 21.Sa3 De8 22.Vfd1 g6?? 23.De3 a6
24.Jd2 Sc8 25.Je4 Jd7 26.Vd2 Je7 27.Vxc7 Jd5 28.Vxd5! exd5
29.Jd6 De7 30.Sxd5 - 1:0**

Podobnou hru s provokativním dámským výšlapem 2.De2 jsem do té doby nikdy neviděl. Ale potom – když jsem se začal zajímat – vyšlo najevo, že tuto variantu francouzské obrany hrával bájeslovný Čigorin proti Tarraschovi, a to vícekrát, a většinou vítězně.

Kariéra paní Růženky byla nevyzpytatelně klikatá. V domácích ženských přeborech byla pětkrát bronzová, dvakrát stříbrná a třikrát vykutala mistrovské zlato. To poslední až v roce 1954, kdy také (k úžasnému údivu všech figurek, co jich na šachovnici je) vyhrála pásmový turnaj k mistrovství světa.

Karel Opočenský, šéfdirigent našeho šachového kroužku, přivábil do našeho středu Blaženu Janečkovou, přebornici z roku 1940. Nikdo z nás ji neznal. Tehdy, v polovině padesátých let, si už totiž nikdo nevzpomněl, že právě tato šachistka měla ojedinělou možnost zahrát si roku 1939 v Buenos Aires s Věrou Menčíkovou na turnaji o mistrovství světa. Jako jedna z 20 šachistek z 18 zemí. Skončila v polovině pole na desátém místě (9 bodů z 19 utkání).

Od tohoto argentinského tanga uplynulo 15 let a paní Blaženka, dneska v béžovém kostýmu a se skleněnou větvíčkou konvalinek na klopě, nese všechny líbezné známky svého zralého věku, který se právě rovná 44 podzimkům. Zatímco my, šachisté neoholení, rozcuhaní a zpustlí, budujeme krátkou rošádu místo abychom se obdivovali půvabům dlouhé rošády, jež do našeho středu vnesla tato bezkonkurenční krasavice. A stává se, co vždycky. Ať už Opo nebo Kubánek, vždy jeden z nich mě vyzve, abych svou šachovou uhlazeností poctil vzácného návštěvníka. To činím, ale beze snahy omráčit paní Blaženku nějakým šachovým figlem.

Opo s mou taktikou i strategií souhlasí a pak převezme velení a vtáhne nás vedle do Jalty na dvě deci červeného; chce se bavit, chce si zavzpomínat po svém. Blaženka Janečková nemá námitky, vždyť Opo byl přece v roce 1939 kapitánem naší expedice, z níž se vrátili pouze tři chlapci a jedno děvče (Blaženka), zatímco olympionikové Skalička a Pelikán zůstali v Argentině, neboť se jim nechtělo hrát a žít šachy ve válečném Protektorátu.

Paní Blaženka, na rozdíl od nás, jimž byla španělská hra španělskou vesnicí, měla o věci pojem. Varianty sypala z rukávu. Ale bylo vidět, že ji šachová vášeň nepřitahuje. Nicméně pravidelně nastupovala v našem družstvu na povinné ženské šachovnici. Pokud vím, vždycky všechno spolehlivě vyhrála. A stejně tak vždycky se mnou (a samozřejmě i s Opočenským) zašla na krátký pozápasový výdech do zakouřené kavárny. Disponovala dvěma vzácnostmi, jež obohatily mé znalosti: opisy všech dopisů, které posílal emigrant Karel Skalička domů, a pak albem amatérských snímků, které fotil šachový nadšenec jménem Oskrkány. Ať na plovárně či v interiéru, vždy byli objektem objektivu zádumčiví šachisté nebo šachové figurky. Byla to unikátní sbírka ilustrující dějiny naší pošetilosti. Škoda jí. A především škoda Blaženky Janečkové, která zemřela v roce 1961, kdy jí bylo teprve mladistvých padesát let.

Ptal jsem se Niny Hruškové, proč za pomlčkou připisuje ke svému příjmení poetický dovětek Bělská. Prý pro vzpomínku a připomenutí svého dětství, které prožila v Rusku. Také ona si ovšem hrávala, ale nikoli s panenkami, jak se sluší a patří, nýbrž s šachovými figurkami, jak se snad ani nepatří. Už v jedenácti letech se stala přebornicí Taganrogu. V meziměstském utkání s Rostovem byla její soupeřkou už velmi slavná mistryně Gurfinkelová. Hovoří Nina Hrušková-Bělská:

Měla jsem před partii i při ní všelijaké pocity kromě strachu. Ten úsměv údivu a převahy, jímž mě Gurfinkelová počastovala, rozpaloval

ve mně odvahu k boji. Tak jsem zvítězila. Pak přišla válka, obsazení Taganrogu a násilný transport na práci do Německa. V jedné ruce jsem držela uzlíček a ve druhé šachovnici. Páni od SA náramně kroutili hlavami nad takovým zavazadlem. Ale šachy a šachovnice se v mé představě tenkrát kryly s pojmem toho nejnutenějšího. Léta hořkosti přešla, ale šachovnici jsem zůstala věrná.

Jakož i její manžel Lojza Hruška zůstal trvale věrný šachové kafirně U Nováků. Ninu jsem poznal až v roce 1956. Jí i mně bylo rovných třicet. Ale na rozdíl ode mne už něco dokázala. Například byla sedmkrát přebornicí (1943, 1944, 1946, 1948, 1952, 1953, 1956).

Na Silvestra 1956 měla moje žena lékařskou pohotovost, pročež jsem si pohotově vymyslel náhradní program. V novoměstské restauraci Rotisserie jsem zamluvil stůl pro čtyři šachisty, jimiž byli manželé Hruškovi, Opo a já. Čekáme na příchod Nového roku a bavíme se. Dá rozum, že o šachu a šachistech. Opo pamatuje kdekoho a kdeco, každého z nás přisedících si velkolepě dobírá, mě ovšem nejvíc. Nina dává k lepšímu zkazky o svém dětství, když byla ještě Bělskou; Lojza mě vyzývá k partičce naslepo. Nina s nespolečenským námětem svého muže nesouhlasí, nýbrž zlehčuje naše šachové kvality: „Žádné takové, kluci zatracení. Jste ve společnosti a ne někde v kavárně U Nováků.“

Opočenský nemá námitky proti chystanému šachovému skeči: „Jen je nechte, Nino, ať nás hoši trochu obveselí. Jsem jenom zvědav, kam až to dotahají.“ Tak plynul silvestrovský večer. Pili jsme bílý veltlín a pak světák Opo poručil přinést sekt. Ťukali jsme si sklem šampusek, pronášeli tradiční mudrosloví, vinšovali si štěstí a hlavně zdraví. Když Opočenský přisunul svou sklenku k mojí, pošeptal mi: „Tu kvalitu mu klidně nechte a obětujte střelce na h6.“

Dotahali jsme to do konce partie, do konce šestapadesátého roku. Kdo zvítězil a kdo prohrál, už nevím. Jen vím, že to pak trvalo dalších třiatřicet stříbrných stříkaček a dusných let, než to prasklo před berlínskou i za berlínskou zdí. Odešel mezinárodní mistr Opočenský,

zemřel kandidát mistrovského titulu Hruška, poněkud zestárli i další dva účastníci památné silvestrovské blicky. Ale ještě tu jsou a těší se šachem. Ať jim to dlouho vydrží!

Květu Eretovou znám hodně dlouho i vlastně dost málo. Ale tolik ovšem vím, že vedle Věry Menčíkové je naší největší a nejúspěšnější šachistkou všech dob. Je mi známo, že čísla, číslice, cifry a všelijaká data čtenáře nudí, ale určitě nenudí ta, která se lesknou barvou nejcennějších kovů. Převáděno do mluvy svátečního dne: Květa Eretová vybojovala, vyválčila, vyzískala víc medailí, než je těch, které se vejdou do dámské kabelky – 10 zlatých přebornických (první v roce 1955, poslední 1986), 10 stříbrných za druhá místa, 3 za bronz.

V roce 1954 jsem se stal členem šachového kroužku ČTK, jemuž ovšem šéfoval mistr Opočenský, vedoucí šachové redakce. Jeho podřízeným byl hbitý, usměvavý i trpělivý Míla Eret, kandidát mistrovského titulu, který se horlivě staral, aby šachový talent jeho ženy Květy celoročně kvetl. Své redakční úkoly zvládal levou rukou a tou pravou uměl vždycky demonstrovat nějaké ostře pikantní zahájení. V Četce měl k dispozici velké množství zahraničních šachových časopisů a rád si v nich (na rozdíl od Opa) čítával. Tehdy vládli světu mistři pozičního prstokladu Botvinnik a Smyslov, ale Míla Eret najust obdivoval Bronštejnův nebo Spasského opoziční rukopis. V tomto bojovém duchu, se mi zdá, vedl i svou ženu Květu. Pamatuju se, jak jsem paní Eretové vyprávěl o krásách královské indické a jak mi ta výmluvná žena rozmlouvala vychvalovanou výstavbu, kterou ihned nazírala očima útočně naladěného soupeře: „A jak vám bude, až do vás bílý začne pražit f4, g4, h4 a podobné nehoráznosti?“

Stačilo pár slov a jenom několik pohledů na šachovnici, za níž seděla ona, vždy pevně soustředěná, a poznal jsi, že máš tu čest vidět tvůrčí osobnost, která to s šachem myslí po čertech vážně. Zatímco my jsme se i v klubu bavili žertovným a kavárenským šachem, Květa Eretová se bavila řešením nějaké koncovky, což nás bohužel nikdy nebavilo.

A paní Eretovou zase nikdy nebavilo hrát takzvané *volné partie*, v nichž člověk hýří fantazií a nepřesnostmi. Ale přesto ji jednou potměšilý osud přiměl účastnit se takovéto ponižující produkce. Ano, byl jsem u toho. Ale byl jsem v tom nevinně. Namouduši.

V Peci pod Sněžkou byla bouda Amor, která sloužila jako rekreační středisko redaktorskému cechu. Kdy to bylo? Asi tak v roce 1960, řekl bych. Odpoledne s manželkou lyžujeme, šestiletý synátor sáňkuje, vleky tu žádné nejsou, večer si v jídelně přehrávám nějaké partie z šachového časopisu, soustolovníci mě pokládají za podivína, jemuž haraší v myslivně, neboť ten člověk, račte se podívat, hraje šachy sám se sebou, kdo to kdy v životě viděl. Kdežto já zase pokládám za nenormální ostatní rekreanty, z nichž nikdo nehoví šachu.

Ale pak přece jen jeden z nich, oči navrch hlavy, mi sděluje senzační novinu: právě prý přijela Eretová. Jaká Eretová?, ptám se. No, přece ta slavná šachistka, zní odpověď. Copak jste o ní nikdy neslyšel?, žasne informátor a má mě za hlupáka.

Ale ano, slyšel, a to nejednou. A teď jí navíc i vidím v lyžařském úboru. Tvářičky má ojíněné mrazem, sluší jí to. A mě, zdá se, ani nevidí. Jenže pak celá společnost šachových negramotů, jeden přes druhého a všichni napřeskáčku, začnou paní Květu ujišťovat, že se jí tu bude určitě líbit, neboť je tady jeden člověk, co furt čumí do šachovnice, a s ním by si prý jako mohla krásně zahrát.

Prekérní situace. My dva, kteří tu jediní víme, co je rošáda, od šachovnice upalujeme, ale znáte přece sílu, jež hněte psychologii davu. A všichni tak horlivě naléhají, až sami začnou stavět figurky, a jen se popleteně dohadují, kam postavit dámu, které říkají královna, a kam jezdce, jež nazývají koňadrou. A potom dav, který baží po zábavě, donutí nás dva, které to nebaví, zasednout k šachové produkci. Chvilku obecenstvo tiše přihlíží, ale když zjistí, že šach je hra nespěšná a venkoncem nezáživná, začíná se pozvolna vytrácet; ale všichni, to je vidět, si přejí, aby na olysalé šachovnici v letovisku

Amor zvítězil ženský půvab nad zamračeným zástupcem rodu vousatých.

A teď už sedí u stolku jenom ti dva šachisté a na plátně se potuluje pouze několik osiřelých pěšců a figur. Ženský půvab má kupodivu o kvalitu méně, pročez se mužský protějšek domnívá, že by se mohlo jít spát. Jenže to neznáte Hadimršku, děvčata: Květa, i když se diváci dávno rozprchli, bojuje o remízu jako lvice Elsa. A sice další hodinu. A má úspěch. Jestli je tedy pro někoho úspěchem se mnou remizovat.

O pět let později (v říjnu 1965) jsme se s paní Eretovou opět sešli. U šachovnice. Při utkání III. etapy mistrovství republiky. Lvice byla nemilosrdná.

Eretová – Houška

1.e4 e5 2.Jf3 Jc6 3.Sb5 a6 4.Sa4 Jf6 5.d4 exd4 6.0-0 Se7 7.e5 Je4 8.Jxd4 0-0 9.Jf5 Jc5? 10.Dg4 g6 11.Sxc6 dxc6 12.Jxe7 Dxe7 13.Dg3 Ve8 14.Jc3 Sf5 15.Ve1 Sxc2 (Systém „S každou peckou do sběru“ se neosvědčí.) 16.Sg5 De6 17.Ve3 Jd7 18.Vae1 h5 19.h3 Kg7 20.V1e2 Sf5 21.Df4 Kg8 22.Sf6 Kh7 23.g4 hxg4 24.Dg5 – 1:0

Měl jsem sice nějakou tu infanterii navíc, ale podal jsem soupeře ruku a do partiáře krasopisně vepsal, že černý vzdal. Byl u toho spoluautor Šachů s úsměvem a bez úsměvu mi vycinkal, že jednak šachu nerozumím a jednak že nevím, kdy je povinností pokračovat a bojovat. Načež mě vypudil ze židle, sedl si proti paní Eretové a snažil se letnou analýzou obhájit moji vachrlatou pozici. Květa dokázala potom i mistru Opovi, že rozsévat v květné šachové zahradě takový plevel, jak činí soupeř, nelze. Opo odklepl popel z viržinky na políčko h8 a zahučel, že opravdu nelze.

